

Kairi Prints Laulupidu ja identiteedikriis

Me kõik mõistame ilma läbi oma silmade. Suur on suur ja väike on väike ainult siis, kui suure kõrval on väike.

Väikese inimese maailm võib olla palju suurem kui suureks saanu oma. Ja üks väga väike rahvas saab olla väga suur, kuigi maa tundub väike ja ilm suur.

Maa ja ilm kohtuvad seal, kus igatsus lõpeb ja armastus algab. Ja igatsusest ilma näha kasvab tahtmine tagasi tulla.

Suur ilm saab alguse väikesel maal.

Kui uurida, mis oli XI noorte laulu- ja tantsupeo "Maa ja ilm" sõnum, kontseptsioon, siis need hämarad read ongi põhimõtteliselt kõik, mida laulupeo kodulehelt teada saab. Mida siis saab teada? Et rahvas võib olla suur, kuigi maa paistab väike ja ilm suur? Saab teada, et meil on suurusehullustus? Me maa on liiga väike? Kas Eesti inimese identiteet sarnaneb ebakindla "lühikese" mehe omaga, kellel on oma teatava lühiduse kompenseerimiseks hangitud suur auto? Mida see laulupidu näitab: eestlast või tema suurt autot? Ideelist või identiteedikriisi?

Tavaliselt olen laulupeo-nädalavahetuseks targu Tallinnast eemale põgenenud. Tanudega naised trammipeatustes, põlvpükste ja viiskudega mehed poes, triibuliste villaste seelikute all palavusest piinlev pargimuru - kõik see on kuidagi liiga kummaline...

Seekord sattus üks Ameerika tuttav laulupeo ajal elus esimest korda Tallinna selliseks sündmuseks ette valmistamata ja hoiatamata. Vaatas suuri silmi ringi ja imestas, et küll meil siin inimesed ikka armastavad rahvariideid kanda. Ta oli isegi veidi pettunud, kui sai teada, et kogu aeg see siiski nii ei ole; et mõne päeva pärast viskavad rõõsad talutütreid tanu peast ja kõrdi

nurka ning ravivad oma kuumusest paistetunud jalgu maheda kontorikonditsioneeriga paistel. Samal ajal lugedes internetist uudist mõne tuntud kaasmaalase heast käekäigust, võib-olla lisades omalt poolt mõne leimava anonüümse kommentaari.

Laulupidu redutseerib inimesed rahvuseks.

See on loomulikult üldistus. Väita, et iga kõrdi ja põlvpükski all peidab end madalalabaline netikommentaator, ei tuleks mul pähegi. Aga sama lahmivat üldistust on viimastel tulemistel teinud selline kontseptsioon nagu laulupidu: eestlased hoiavad ühte, armastavad üksteist hullupööra, naeratavad igale vastutulijale, kärbseligi liiga ei tee. Hoiavad käest ja ootsuvad valtsitaktis helge tuleviku poole. Ja neile ei saa sellest ootsumisest kuidagi küllalt: Eesti Laulu kriitika oli ju puhtalt üles ehitatud sellele, et rahvale ei võimaldatud üheshingamist, kuigi peol üldse polnudki sellist eesmärki.

Laulupidu redutseerib inimesed rahvuseks. Me pole enam vastutavad omaenda isiku arengu eest, vaid identifitseerime end rahvuse esindajana. Minu arvates on sellise suhtumise külvamine ohtlik. Muidugi võib olla uhke oma rahvuse üle, aga eelkõige peaks inimene olema uhke enda kui inimese üle. Mitte nii, et ta peidab oma väiksuse oma suurde autosse. Autos ei näe enam muud kui teisi autosid. Siit on võoravihani lühike samm. "Minu auto on suurem kui sinu oma!" "Mina olen eestlane ja sina ei ole - mina olen hea ja sina paha." Üldjuhul selliseid järeldusi

kindlasti ei tehta, aga sellisel serverimisel võib see siiski juhtuda. Piisab ühest inimesest, kes sellest hetkest ei näe ennast ja teisi enam eelkõige inimestena, vaid rahvuste esindajatena. Või muude teisejärguliste näitajate kaudu kirjeldatud inimgruppide esindajatena. Võib-olla seesama inimene võtab mõne aasta pärast püssi ja läheb sellega väikesele saarele inimesi tapma.

Niiviisi tekitatud ühtekuuluvustunne on tihti võlts ja "lahkukuuluvustunne" pealiskaudne. Autoaknast vaadates jääb inimese ja inimese vahele rauast sein - kui mitte kaks. Ma arvan, et näiteid ajaloost, mida need seinad inimkonnale teinud on, pole tarvis tuua. Teame niigi, et inimene on oma ideaalide nimel võimeline hävitama kõik selle, mis temaga ei sobi. Juuli lõpus nägi kogu maailm, mis võib juhtuda, kui aated tahavad kaitsmist ja "vastased" kõrvaldamist.

Just see ajupesuelement ongi see, mis niivõrd massiivsete ja aateliste ürituste juures nagu laulu- ja tantsupidu hirmutab. Enne oli kontseptsioon selge - "laulame end vabaks" -, aga nüüd üritame end suureks laulda. Kas järgmisel laulupeol aastal 2014 tahame laulda end parimaks ja aastal 2017 maailma ainuvalitsejaks? Vaid mõned üksikud inimesed sellest mitmekümne tuhande pealisest massist on ehk loomu poolest äärmusradikaalsusele kalduvad, kuid juba vaid üks on ühiskonnale ülimalt ohtlik. Vihkavate kommentaaride tulv, mis järgnes nüüd Eesti Laulule, on juba ohu märk: on inimesi, kes käivad ringi ja otsivad kinnisilmi jõusöötava rahvustunde toitmiseks - enam oskamata nautida ennast kui indiviidi.

Ma ei taha kõige sellega öelda, et üheshingamine on halb ja Breiviku muutis mõrvariks laulupidu, vaid seda, et inimene, kes identifitseerib end (puhtalt) kuuluvuse kaudu mingi rahvuse hulka või aategruppi, on ohtlik. Sellise identiteedi tekkimisele võivad kaasa aidata hämara kontseptsiooniga, kuid selgele sisendusjõule üles ehitatud üritused, milliseks laulupidu tänaseks on muutunud. Tohtu mass inimesi, eestluse ülistamine, piisavaid valavad artistid, paatos ja sentimentaalsus võivad mõnd õrnas eas olendit tugevalt mõjutada. Ja kui ta uurib, mida see sündmus tähendab, ning saab teada, et "...üks väga väike rahvas saab olla väga suur, kuigi maa tundub väike ja ilm suur", siis ei ole see mõju tingimata positiivne. Ning "maa ja ilm kohtuvad seal, kus igatsus lõpeb ja armastus algab"? Kas mitte sellisest armastusest, mis igatsuse lõppema sunnib, ei saagi alguse inimese vaimne (eriti emotsionaalne) mandumine?

Eestlase briti pilgu läbi

Hinnatud briti näitekirjanik **Simon Stephens** (40) kirjutas Eestist näitemängu. Esietenduse eel uuris **Margit Tõnson**, millega teda niisugusesse avantüüri meelitati ja mida ta ühe Euroopa äärepealse rahva psüühese ja grüünese sukeldumisest õppis.

SISSEJÄRGI
WINTER

FOTO RAUNO VOLMAR / EPL

Vaatamata sellele, et näitleja Juhan Ulfsak kuuldavasti püüdis panna sind meelt muutma, jäid sa endale kindlaks ja kirjutasid Eestist näitemängu. Mis sind selleks sundis? Kirjutada riigist, mille kaitseminister garanteerib kõigi nende mahaslaskmise, kes Eesti riiki ründavad, pole just ilmne valik.

Kirjutamise ajend oli tegelikult soov kirjutada midagi teatrile NO99 – nad on üks meeltulendavamaid ja erutavamaid truppe, keda ma näinud olen. Neis on ühendatud intellektuaalne karmus ja visuaalne energia ja sisemine jõud. Neid määratleb kollektiivne usaldus ja enesekindlus, millesarnast leidub vaid parimates truppid. Nad on naljakad, loomingulised ja ergud.

Näitekirjanikud näevad minu meelest tõsist vaeva, et konkreetsest allikmaterjalist abstraktset üldistust välja tuua, ja konkreetne geograafiline omapära on aidanud mul seni päris hästi väljendada abstrakte poliitilisi või moraaliseid ideid, ilma et tekiks oht muutuda didaktiliseks. Nii et Eesti oludega tutvumine kuulus asja juurde.

Mida rohkem aega ma siin veetsin, seda enam see riik mind köitis. Eesti asub serva peal, vaata kustpoolt tahad. Ta on Euroopa idaserv ja põhjaserv. Väljastpoolt defineeritakse teda pigem postsosvetliku maana, seestpoolt aga hoopis Põhjamaade osana. Ma kaifin seda skisofreenilist enesetunnetust! Ma kaifin eestlaste huumorimeelt ja suuremeelsust. Mind tõmbab Eesti ähvardav ajalugu ja tema tulevik, mis on üht-aegu nii ebakindel kui ka erutav. Mind vaivustab eestlaste suhe venekeelse elanikkonnaga. Mind ühtaegu pelutab ja meelitab selle maa füüsiline olek – tema metsad, kliima, valguse ja pimeduse vahelkord.

Eestis käimine tõi minu seest päevalgele hulga eelarvamusi. Neidsamu eelarvamusi jagavad paljud britid, kellellega ma kodu Eestis-teemalisest tööst kõnelenud olen. Enamasti arvatakse seal, et Eesti on seotud pigem Balkani kui Balti identiteediga. See, millises ulatuses ülbused teiste maade kultuuri ja identiteeti objektistavad ja assimileerivad, kõrgendas mu valvelolekut. Kunagi varem pole ma selle üle nii põhjalikult juurelnud.

Kirjanikud on ilmselt enam huvitatud iseenda hirmude ja kahtluste uurimisest kui ideede väljendamisest. Ma olin lausa sunnitud kirjutama sellest, kuidas Eesti külastamine tegi mind teadlikuks omaenese töökspidamiste haprusest ja Lääne-Euroopa haprusest.

Mis võiks olla see, mis haarab “Three Kingdomsis” rahvusvahelist publikut, kel Eesti suhtes isegi eelarvamus puudub?

See on kolmetunnine krimipõnevik, mille sündmused käivitab Thamesi jõest leitud spordikotti topitud pea. See viib kokku Lääne-Londoni kriminaalid, Saksamaa kurjapidajad ja Eesti inimkauplased. Seda mängitakse vähemasti viies keeles, näitlejad on kolmest rahvusest ja laval pörkuvad kolm erinevat teatri-

“Three Kingdoms”

“Three Kingdoms” on Simon Stephensi näidend, mis uurib Euroopa ja inimteadvuse kõrvalisi paiku. Kaks dektektiivi alustavad jõhkra kuriteo uurimist ning leiavad end peagi keset inimkaubanduse kõige veidramaid tüüpe. Siin äris laenu ei anta ja krediiti ei võeta. Siinsed tehingud on alati lõplikud.

Sebastian Nübling (vähikesel pildil vasakul) on Saksa lavastaja, kes viimase kümnekonna aasta jooksul on tõusnud saksakeelse ruumi üheks olulisemaks autoriks. Lavastades nii tänapäeva tekste kui klassikat, nii suurtes teatrites kui ka päris noortega, on Nübling säilitanud värskeuse, paindlikkuse ja loova kire, selle tõeliselt defitsiitse kauba tänases kunstis.

Lavastuse kunstnik on Ene-Liis Semper, muusikaline kujundaja Lars Wittershagen. Osades Nick Tennant (vähikesel pildil paremal), Ferdý Roberts, Rupert Simonian, Steven Scharf, Cigdem Teke, Lasse Myhr, Risto Kübar, Mirtel Pohla, Tambet Tuisk, Rasmus Kaljujärvi, Sergo Vares, Jaak Prints ja Gert Raudsep.

Müncheni Kammerspiele (asutatud 1911) on Saksamaa suurimaid ning mõjukamaid teatreid. Viimastel aastatel on Kammerspielet esile tõstetud nende institutsionaalse paindlikkuse, kunstilise mitmekesisuse ja väga tugeva truppi tõttu, millega liitub ka oluliste teemade kõnetamine ühiskonnas.

Lyric Hammersmith (asutatud 1895) on teater Londonis, millest on kujunenud viimastel aastatel üks olulisemaid briti lavasid. Hammersmith paistab silma originaalsete ja mittekommertslike lavastuste poolest, mis on neile lisaks kriitiku-te tunnustusele toonud juba ka auhindu.

Esietendus NO99 teatris 17. septembril 2011, Müncheni Kammerspieles 14. oktoobril 2011 ja Londonis World Stage Festivali raames 3. mail 2012.

traditsiooni! Selle lavastab isepäine geenius Sebastian Nübling teatris NO99. Kes siis ei tahaks seda näha?!

Ühes intervjuus ütlesid sa, et “teater peaks vaatajat pigem süüdistama, kui et talle õnne soovima”. Sul on kahtlemata õigus, ei ole midagi hirmsamat kui istuda teatris, mille draamakaare kõrgpunkt on vaheajal pakutav kohv ja konjak. Aga kui ma tunnen ennast pärast teatris-käiku vihase või jõuetuna, ning tahan end koju jõudes maha lasta või, veelgi hullem, maha lasta kellegi, keda ma pean teatrist saadud valgustuse põhjal oma viletsuse põhjustajaks! Niisugust reaktsiooni sa ilmselt ei oota?

Enesetapp ega mõrv ei ole tõepoolest reaktsioonid, mida ma sooviksin. Karakter ja lugu on minu kirjutistes olnud kõige olulisemad. Ma kirjutan karakteritest ja ma kirjutan lugusid. Ka-

rakteri areng ajas ja ruumis on see, mis publiku kaasa haarab. Kui me vaatame lugusid, mis on tõepärased ja jõulised, siis me tunneme iseenmast ära. Kui see juhtub, või kui see juhtub minuga, kui ma vaatan lugusid, mida ma armastan, siis olgu teema kui tahes süngel, tunnen ma ikkagi eufooriat, mitte meeleheidet. Niisugune ausus annab vaatatajale võimaluse uuri-

rida teemasid, millega ta muidu ehk polekski kokku puutunud.

Kui see lugu on ka hästi lavastatud, siis võib teatrikoge-

mus olla tõeliselt jõuduandev, mitte kurnav. Kui näitleja läbielamine on aus ja publik avatud, siis on kommunikatsioon laval ja saalis toimuva vahel alati lootusrikas. Selle suhtluse aluseks on usk. Ja minu jaoks on see lõpmata inspireeriv.

Kuuldavasti käisid sa eelmisel suvel Peeter Jalaka ja teiste ökohipidega esimest korda suitsusaunas. Mida sa sellest kogemusest õppisid?

Õppisin seda, et britid on ikka kordi häbelikumad kui eestlased, kui teemaks on alastiolek, ja et suitsusaun on fucking kuum.

Ühe oma näitemängudest, Iraagi sõjast inspireeritud “Motortowni”, kirjutasid sa nelja päevaga Londoni terrorirünnakute ajal. Alustasid päeval, mil linn juubeldas 2012 olümpiamängude korraldamise üle, ja juba järgmisel saatsid su loometööd kiirabi- ja tuletõrjeautode sireenid. Kas sa kirjutasid midagi ka viimaste tänavarahutuste ajal?

Päriselt mitte. Aga ma olin just pannud punkti näitemängule, mis ei kõnele küll otseselt neist rahutustest, aga on sisuliselt katse kirjeldada bri-

KAS EUROOPA ON JUBA AJALUGU? Simon Stephensi kirjutatud ja Sebastian Nüblingi lavastatud “Three Kingdoms” otsib õhukeseks kulunud tsiviliseerituse alt inimest, aga leiab märatseva metslase. Pildid rahvusvahelise näidendi rahvusvahelised näitlejad – Cigdem Teke Müncheni Kammerspielest ja Nick Tennant Londonist.

FOTO ENE-LIIS SEMPER

Simon Stephensi esimene...

- näitemäng sai pealkirja Nissan Bluebirdilt
- töö oli diskoriamet ühe tüdruku sünnipäeva-peol, kuhu ei tulnud ühtegi külalist
- sõna lauses on harilikult “fucking”
- käik internetis on Manchester Unitedi kodulehele
- armastus oli tegelikult hoopis kino – nii “Taksojuht”, “Blue Velvet” kui “Elevant” inspireerisid teda näidendit kirjutama
- soovitus inimestele kõlab nii: muuta küsimus “miks see minuga juhtub?” küsimuseks “miks ma seda teen?”

FOTO KATRIN RIBBE

ainult puhas ahnus, vaatamata äsjasele globaalsele majanduskollapsile, mis on otseselt selle ahnuse tulemus, siis ma ei näe midagi imelikku selles, et noored inimesed võtavad eeskuju ja tahavad käituda samamoodi.

Häbiväärne on seegi, et Londonis, nagu ajaloos varemgi nähtud, ei pöördu vaesed mitte ühinenud rindena amoraalsete rikkaste vastu, ei – nad elavad end välja veelgi vaesemate peal, et tunda ennast natukene rikkamana! Nii et nad peksid pigem segi oma tänava pudu-poe, selle asemel et minna Mayfairi või Canary Wharfi butiikidesse laamendama.

Intelligentsus, minu meelest, seisneb konteksti tajumises. Kus me oleme. Millal me oleme. Mis me oleme. Ses mõttes demonstreerisid messajad tõsiseid puudujääke enese kontekstualiseerimise võimes. Nad ei saanud aru, kus nad on ja millal nad on. See peaks meid ärevaks tegema. Nad röövisid oma enese naabruskonnas. Politsei aga käitus jõhkralt, sest politsei eneseteadvust on viimasel ajal õõnestanud uudised sellest, kuidas mõned nende seast müüsid lugusid News Internationalile. Valitsus puhkas. Väljas oli palav. Need elamurajoonid on sitaks ülerahvastatud ja seal on sitt elu. Perekonud kui üksus on pihustunud, lakanud toimimast, ja seda paljudes Londoni vaesemates piirkondades. Sõna “lugupidamine” on Londoni tänavakultuuris hakanud tähenda-

ma vaid seda, mida teised sulle võlgnevad, aga mitte seda, mida sa peaks ise üles näitama.

Sa räägid üsna avameelselt iga järjekordse näitemängu (neid on tänaseks juba kahekümne kanti - Toim.) puhul mõjutajatest ja eeskujudest. Mis olid peamised “Three Kingdomsi” puhul?

Oli kaks põhilist eeskuju. Mõlemad Californiast. Raymond Chandler ja David Lynch. Ma lugesin kõik Chandleri romaaneid ühe nädalaga läbi ja siis vaatasin kõik Lynch'i viimaste aastate filmid järgmisel nädalal takkapihta. Nii et see ei tohiks eriti ütlatada, et näidend algab nagu “The Long Goodbye” ja lõppeb nagu “Inland Empire”. Ja David Simoni seriaal “The Wire” jookseb vaikselt taustaks.

Üks väga tuntud Eesti kirjanik tsiteerib oma viimases raamatus üht väga kuulsat Saksa kriitikut, et kirjutada tuleb alati asjadest, mida sa kõige rohkem häbenen. Mida sina häbenen?

Oma ignorantsust Eesti kultuuri ja ajaloo suhtes. Seda ülbust, mis mind sellest ometigi kirjutama pani. Oma ignorantsust briti kultuuri ja ajaloo suhtes. Ning seda ülbust, mis mind sellest ikka ja jälle kirjutama sunnib. Ja armastust 70ndate Itaalia käabus-lesbiporno vastu. Jah, see oli nali!

ti noorte võõrandumisprotsessi selle saajandi alguses.

Hiljutiste rahutuste ajal olin ma Prantsusmaal puhkamas, nii et minust läksid need mööda. Ma vaatasin teled ja internetist videoklippe ja lugesin ajalehest uudiseid. See kõik on niivõrd irooniline, sest kui Sebastian (Nübling - Toim.) Londonis proove tegi, küsisin ma temalt, et mida ta Londonist arvab. Talle meeldis see, mis ta nägi. Aga ta ei suutnud mõista, kuidas on võimalik, et kui kõrvuti eksisteerivad äärmiselt vaesus ja rikkus sedavõrd tihedasti asustatud linnas, ei ole see viinud vägivaldsete konfliktideni. Ta ju ennustas neid rahutusi! Akki isegi alustas?

Nali naljakas, enamik inimesi, kellelge ma koju jõudes suhtlesin, olid armamusel, et meedia reageeris üle. Hoopis olulisem on mõista, et need olid sõnatud raevväljendused. Laamendajad ise ei sõnastanud kordagi, mis oli mässu ajendiks. Nad lihtsalt poodlesid

ilma kaupa kassast läbi laskmata. Ja laamendamine, ma usun, on üks ütlematõbus tegevus. Panna autole tuli otsa – enam ägedamaks minna ei saa?!. See, et vägivallatsejad oma ideoloogiat seerkord ei sõnastanud, ei tähenda muidugi, et põhjuste hulgas ei maksaks näha poliitilist kriisi, mis vägivalla puhkemiseks on pinnase loonud.

Londoni olemuseks on tohtu ebavõrdsus ülikaste ja ülivaeste vahel. See linn püsib majandusideoloogial, mis kuulutab, et omand on peamine ning inimene tegutseb isolatsioonis, aga mitte laiemas ühiskondlikus kultuuriruumis.

Meid määratleb see, mis meil on, nagu ka see, kus me elame ja mis tööd me teeme. Kui sul midagi pole, siis ei ole ka sinu enesemääratlusel kusagile toetuda. Kui valitsus ja pangad, kes seda ideoloogiat tagant õhutavad, käituvad ikka ja jälle armutult ja ebaõiglaselt ja neid jääb edaspidigi tagant kihutama

TALLINNA FILHARMOONIA: UUS ALGUS MUSTPEADE MAJAS		22. september Mustpeade maja, Tallinn	
Kell 15 LASTEPROGRAMM JALUTUSKÄIK NÜBLINGI JA TANNI MAJAS “LÄSTI LAIP PÕHIVIL” (Kõneleb ja juhib: Sebastian Nübling, Juhan Ulfsak, Cigdem Teke) Teade, informatsioon:	Kell 16 ja 18 EKSKURSION Juri Kaski juhendatav ekskursioon Teade, informatsioon:	Kell 17 BAROKK-KONTSEERT VAHENDI MAAD MÕUSIKAS (Kõneleb ja juhib: Cigdem Teke) N. A. MAJALOMBEVA S. M. M. M. K. M. M. M. Teade, informatsioon:	Kell 19 HOOLAJA AVAKONTSEERT TALLINNA KAMMERSPIELEST E. M. M. M. Teade, informatsioon:
Piletid 10 € ja 15 € (sisaldab jooke ja tšillit) Piletite müük algab 10. septembril kell 10.00 Piletite müük lõpeb 21. septembril kell 18.00 Piletite müük lõpeb 22. septembril kell 18.00			
Piletite müük lõpeb 22. septembril kell 18.00			